

**ПОЛІЦЕЙСЬКИЙ ХОРТИНГ –
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНИЙ ВИД СПОРТУ УКРАЇНИ**

УДК 796.85-057.874:351.74

*Віталій Івашковський,
м. Київ*

**УМОВИ УСПІШНОСТІ ДІЙ ЮНИХ ХОРТИНГІСТІВ – МАЙБУТНІХ
ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ**

Актуальність. Рівень сформованості ціннісного ставлення до іншої особистості, до власного здоров'я означає поважання різноманітності культур народів світу, сприйняття та розуміння форм самовираження та самовиявлення людської особистості. Формуванню такої поведінки сприяють знання, відкритість, спілкування та свобода думки, совісті, переконань. Це не тільки моральний обов'язок, а й політична та правова потреба, це те, що уможливило досягнення миру, сприяє переходу від культури війни до культури миру. Ціннісне ставлення до особистої життєдіяльності – насамперед активна позиція, що формується на основі визнання універсальних прав і основних свобод людини, яка не може бути виправданням за посягання на її основні цінності. Поважання прав людини під час спортивних заходів, виявлення правилодоцільної поведінки не означає терпимого ставлення до соціальної несправедливості, відмови від своїх або прийняття чужих переконань. Це означає, що кожен може дотримуватись своїх переконань і визнає таке саме право за іншими; люди за природою своєю відрізняються зовнішнім виглядом, становищем, мовою, поведінкою та мають право жити в мирі та зберігати свою індивідуальність; погляди однієї людини не можуть бути нав'язані іншим.

Виховання є найефективнішим засобом запобігання проявам нетерпимості. Виховання у душі правилодоцільності починається з прищеплення людям знань про їхні права та свободи з метою забезпечити їх реалізацію та зміцнити прагнення кожного до захисту прав інших. Виховання у душі ціннісного ставлення до особистої життєдіяльності слід розглядати як невідкладне завдання, у зв'язку з чим треба сприяти розробці навчальних методик для формування толерантності на систематичній і раціональній основі, розкриттю культурних, соціальних, економічних, політичних та релігійних чинників нетерпимості, що призводять до насильства й відчуження. Політика та програми у галузі освіти мають сприяти поліпшенню взаєморозуміння, зміцненню солідарності й терпимості у спілкуванні як між окремими особами, так і між етнічними, соціальними, культурними, релігійними й мовними групами та націями. Виховання в душі ціннісного ставлення до особистої життєдіяльності має бути націлене на протидію негативним впливам, які викликають страх до спілкування та роз'єднують людей. Воно повинне розвивати в молодій особистості схильність до незалежного мислення, критичної оцінки власних дій та формувати високі моральні критерії [1; 2].

Мета статті – розкрити складові соціально-психологічні явища та процеси в дитячому спортивному колективі, що впливатимуть на успішність дій юних хортингістів, які в майбутньому можуть бути поліцейськими.

Вклад основного матеріалу дослідження. Слід приділяти особливу увагу питанням підвищення рівня педагогічної підготовки, навчальних планів, змісту підручників і занять, удосконалення інших навчальних матеріалів, застосовуючи нові освітні технології з метою виховання чуйних і відповідальних громадян, відкритих до сприйняття інших культур, здатних цінувати свободу, поважати людську гідність та індивідуальність, запобігати конфліктам або розв'язувати їх ненасильницькими засобами – це основні умови успішності дій юних хортингістів, які в майбутньому можуть бути поліцейськими.

Рівень виявлення та сформованості соціально-психологічних явищ і процесів свідчить про рівень розвитку дитячого спортивного колективу, міру його сформованості, організованості. Щоб зрозуміти психологію дитячого спортивного колективу, тренеру (вчителю) треба знати взаємостосунки, які виникають у ньому. При цьому слід враховувати наступне: спрямування та зміст взаємостосунків, форми їх прояву, співвідношення спортивних і особистих контактів у малих групах, між лідерами та окремими юними спортсменами.

Взаємостосунки у дитячому колективі досить різноманітні, динамічні та мають певні риси, якості на різних рівнях діяльності. В стосунках між юними спортсменами виявляються взаємна доброзичливість, вимогливість, симпатія та антипатія, взаємооцінка, почуття і т. ін. У формуванні цих зв'язків і контактів значну роль відіграє особистість тренера. Його авторитет значною мірою впливає на вихованця. Для налаштування правильних взаємостосунків між підлітками у колективі позитивного авторитету тренера недостатньо. Поряд із взаємостосунками він має вивчати та враховувати суспільну думку, настрої і традиції колективу. Суспільна думка дитячого колективу містить інтелектуальні, емоційні, мотиваційні та вольові елементи. Це сукупні оцінки, бажання, потреби, в яких виражається ставлення юних спортсменів до питань, що впливають на їх інтереси та потреби. Це також і явища, події, факти. Погляди виникають і формуються у процесі обговорення цілей та завдань діяльності, стану дисципліни, навчання, виконання суспільно-корисних доручень та ін. *Створення здорового суспільного клімату* в дитячому спортивному колективі є особливо важливим, оскільки в юних спортсменів яскраво виражена потреба у дружбі, товариській, в обміні досвідом і знаннями, а також прагнення бути популярними, викликати до себе повагу, заслужити авторитет, тобто – самоствердитися у колективі. *Колективний настрої* це спільний тривалий емоційний стан юних спортсменів, який впливає на виявлення їхніх якостей та властивостей, на ефективність сучасної та індивідуальної діяльності. Позитивні настрої, наприклад бадьорість, впевненість, певна ейфорія активізують загальну та індивідуальну діяльність, негативні – затrudняють.

Від духовної атмосфери в колективі залежать повсякденна поведінка вихованців, результати виховних впливів. Моральний настрої групи, колективу здатен „захопити“ і „підкорити“ особистість. Так, під впливом позитивного настрою, який переживає спортивна команда в зв'язку з успіхами у спільній діяльності, недисципліновані підлітки починають виправлятися. На настрої колективу впливає багато чинників: значення, цілі та результати діяльності, взаємостосунки, певні умови життя юних спортсменів, а також рівень їхнього виховання та самовиховання. Настрої залежить від особистих якостей дітей та підлітків, їхнього світогляду, характеру, темпераменту, досвіду. Причини, які впливають на настрої, можуть бути як постійними (властивості особистості, організованість та дисциплінованість), так і змінними (дії окремих членів колективу, непередбачувані ситуації тощо). Тренеру, знаючи причини колективних настроїв, дуже важливо вміти керувати ними. Для цього він має піклуватися про успішну діяльність юних спортсменів, організовувати їх взаємодопомогу, теплим словом та заохоченням підтримувати їхнє завзяття, виявляти педагогічний такт, подавати приклад бадьорості, впевненості, життєрадісності. Оскільки настрої схильний до коливань, то тренер у певних випадках має вживати заходів до збереження піднесення, загального ентузіазму, в інших – викликати піднесення, не доводячи до виникнення негативних настроїв.

Нерідко для згуртування колективу застосовується *посилання на традиції* – звичаї, норми і правила життя людей, які передаються з покоління в покоління. Традиції є результатом соціально-психологічного зміцнення та вияву. Зразкова поведінка, самозречення, колективізм, ставши традицією, будуть впливати на формування морально-вольових якостей юних спортсменів. Традиції благотворно впливають на юних спортсменів, їхню поведінку, діяльність. Для зміцнення та розвитку традицій

треба, щоб юні спортсмени глибоко розуміли їх сутність та значення, поважали традиції як мудре втілення досвіду та самовідданої праці українського народу, вітчизняних спортсменів [3; 4; 5].

Тренеру важливо враховувати й інші соціально-психологічні явища і процеси в колективі, наприклад, *психологічне зараження, наслідування та навіювання*.

У чому *суть психічного зараження*? Духовні та соціальні потреби викликають в особистості інтерес до інших людей, до їхнього образу мислення, характеру, схильностей, захоплень, учинків. За певних умов людина несвідомо, мимовільно сприймає психічні стани та поведінку інших людей. Психічне зараження відбувається при передачі іншій особистості психічного настрою з великим емоційним зарядом. Тренер може використати позитивні ефекти зараження, знаючи та враховуючи спільні інтереси юних спортсменів, їхні настрої та забезпечуючи емоційну яскравість того, що має стати джерелом загального натхнення вихованців і стану зараження. З метою *психологічного впливу* на групу, колектив, особистість юного спортсмена тренер може застосовувати зараження в кількох випадках, а саме: для ще більшого посилення колективної згуртованості, коли така згуртованість вже має місце; як засіб компенсації недостатньої психологічної згуртованості команди; для створення загальної впевненості й активності перед спортивними змаганнями, навчально-тренувальними заняттями.

Наслідування вітчизняною психологією трактується як свідоме або неусвідомлене слідування прикладу. Наприклад, юний спортсмен копіює певні зовнішні риси та зразки поведінки, манер, вчинків видатних спортсменів. Наслідування в дитячому спортивному колективі можна розподілити на манерне та усвідомлене. У першому випадку підліток імітує зовнішні показники або певні дії. Усвідомлене наслідування пов'язане з копіюванням кращих зразків поведінки, вчинків, спортивних дій, відтворенням оцінок і суджень інших. Так, підлітки нерідко копіюють розмови товаришів, тренера, старших. Наслідування відіграє достатньо суттєву роль у поведінці юних спортсменів, накладає відбиток на їхню психіку та взаємостосунки. Під впливом наслідування формуються як найпростіші навички діяльності, так і духовні цінності. Наслідуванню легко піддаються чутливі юні спортсмени зі слабкою нервовою системою, а також підлітки з недостатньо розвинутим самостійним мисленням. Тренеру слід знати, які вихованці схильні до наслідування, хто може бути для них зразком. Це дозволить корегувати процес наслідування, направляти увагу юнаків на позитивні приклади.

Навіювання – це вплив на поведінку та психіку, обминаючи критичне мислення людини. Навіювання здійснюється за допомогою мови, зовнішнього вираження емоцій, почуттів, переконань, станів. У процесі спілкування юні спортсмени постійно впливають одне на одного, навіюючи або нав'язуючи одне одному власні переконання, оцінки та настрої. Особливістю навіювання є його спрямування не на логіку та розум особистості, не на її готовність мислити та розмірковувати, а на готовність повного сприйняття відомостей, які передаються щодо зазначених дій. Тренер має знати, що ефект навіювання залежить від індивідуальних особливостей і психічного стану юного спортсмена – спрямування особистості, характеру, темпераменту, настрою і т. ін. Так, збіг положень, що навіюються, з поглядами юних спортсменів, їхня довіра до промовця дозволяють закріпити ці погляди, перевести їх у переконання. Суперечності навіюваних установок поглядам юних спортсменів, їхня недовіра створюють складну психолого-педагогічну ситуацію, яка не може бути вирішена на рівні навіювання. У цьому випадку треба застосувати методи переконання, вправи та залучення вихованців до активної діяльності. Слід урахувати і те, що конкретний юний спортсмен може піддатися навіюванню за певного часу та певних обставин, тоді як за іншого часу й інших обставин усі спроби навіювання будуть неефективні. Подібне може статися у ті моменти, коли вихованець вкрай стомлений, розгублений, відчуває страх, напруженість. Сила навіювання збільшується у святковій обстановці, під впливом авторитету промовця, значимості інформації, що передається.

Виокремлюють *безпосереднє* та *опосередковане навіювання*. Перше являє собою прямий вплив тренера, ровесника на юного спортсмена. Наприклад, тренер, викладаючи правила й умови дотримання заходів безпеки при виконанні спортивних прийомів, безпосередньо навіює вихованцям необхідність їх беззаперечного виконання. Другий тип навіювання здійснюється поза особистими контактами, через систему засобів масової інформації: кіно, радіо, телебачення, пресу, наочні плакати. І у цьому випадку ефект навіювання залежить від авторитетності джерела інформації, яке може викликати довіру та знизити опір впливу навіювання. Реалізуючи умови та силу навіювання, тренер може значною мірою впливати на поведінку та психіку юних спортсменів, сприйняття й розуміння ними людей, що оточують їх, на формування у них високих психологічних якостей.

У своїй діяльності тренер має враховувати і таке важливе соціально-психологічне явище, як *ідентифікація*, тобто повне або часткове ототожнення себе з іншими людьми. Від рівня та якості ідентифікації, зокрема щодо емоцій та почуттів, залежать сердечність, чуйність, готовність прийти на допомогу, доброзичливість, взаєморозуміння, або ж – байдужість, черствість, агресивність, грубість. Ідентифікація в колективі обумовлює рівень розвитку в ньому міжособистісних стосунків, його внутрішню єдність і можливість ефективно діяти у складних ситуаціях. Тренеру важливо знати, що ідентифікація спонукає юних спортсменів до активного надання допомоги товаришу у спортивній підготовці, суспільно корисній діяльності, вчинках. Слід ураховувати і те, що недоліки в розвитку міжособистісних стосунків, взаєморозуміння можуть „ховатися“ за зовні чіткою організаційною структурою колективу, за гарними результатами у спортивній та виховній роботі. Таке парадоксальне сполучення двох боків внутрігрупової діяльності буває властиве колективам із коловою порукою. Такий колектив можна віднести до розряду псевдооб'єднаних. Окрім того, тренеру важливо пам'ятати: ідентифікація полегшується стосовно тих вихованців, які викликають у інших прагнення до наслідування їм. Потреба в ідентифікації може виникнути у незрозумілих, заплутаних, незвичних для підлітків ситуаціях. За цих обставин допоможе вдалий приклад, практична дія, звернення до зразків літератури та мистецтва.

Своєрідним соціально-психологічним явищем, притаманним колективному життю та діяльності людей, є *конформізм* – пристосування людини до умов колективу, існуючих у ньому взаємостосунків, думок і т. ін. Конформісту притаманне прагнення беззастережно приймати погляди, згода в ім'я того, щоб не залишитися в ізоляції від колективу. Водночас конформізм може мати не лише негативне значення. Наприклад, якщо особистість здатна до конформних перебудов для збереження кращих традицій колективу, конформізм корисний. Якщо ж він виливається в пристосуванство, догідливість, відводить від боротьби за реалізацію високих ідеалів життя колективу, – він шкідливий. Протилежною крайністю є *нонконформізм*, тобто повна незалежність і підкреслена самостійність особистості, яка негативно реагує на будь-які вимоги, що висувають перед нею колектив, суспільство. Така особистість, хоч і має самостійну думку та відстоює її перед іншими, недостатньо самокритична, щоб правильно усвідомити й сприйняти точку зору інших. Як ураховувати явища конформізму в роботі з дитячою спортивною командою? По-перше, у навчанні конформісти виявляють менш розвинутий інтелект, ніж „незалежні“, самостійні особистості. По-друге, в галузі емоційного життя та мотивації діяльності вони виявляють здатність володіти собою у складних умовах. По-третє, в галузі міжособистісних стосунків для конформістів є типовою підвищена чутливість до думки про них із боку однолітків. Вони виявляють більшу пасивність, навіювання, залежність від інших. По-четверте, їхні установки та цінності в галузі особистого життя характеризуються більшою повсякденністю, нетерпимістю до всього нового, що здається їм відхиленням від норми та навіть замахом

на їхню особисту гідність. Схильність до конформізму можливо попередити шляхом цілеспрямованого впливу в процесі навчання, виховання, діяльності та спілкування.

Самоствердження особистості в колективі – один із найважливіших соціально-психологічних процесів. Особистість юного спортсмена виявляється в колективній діяльності та взаємостосунках із товаришами, старшими. Кожен вихованець прагне якось ствердити себе серед однолітків, відіграє в колективі певну роль, яка б забезпечувала йому повагу, визнання та довіру, прихильність та підтримку, допомогу та піклування товаришів. Самоствердження виявляється у прагненні особистості до задоволення найбільш значущих потреб або досягнення певних цілей. Тренеру важливо знати цілі, мотиви та способи самоствердження кожного юного спортсмена. Прагнення до самоствердження пов'язане з міжособистісним авторитетом у середовищі юних спортсменів. Авторитет юного спортсмена в команді – це впливове положення його серед однолітків, ґрунтоване на визнанні його спортивного вміння, знань, здібностей, моральних і фізичних якостей. Причинами виникнення незаслуженого авторитету можуть бути невміння та нездатність юного спортсмена завоювати собі бажане місце в колективі власними позитивними якостями, відчуття відчуженості від форм діяльності колективу, неможливість реалізувати власні потреби.

В умовах життя дитячого спортивного колективу велике значення має *психологічна атмосфера* – щодо домінуючих стосунків, думок, почуттів, настроїв, переживань, потреб, інтересів юних спортсменів. Формування психологічної атмосфери відбувається швидше в колективах, де кожен вихованець уболіває за свою команду, робить все, щоб вона вийшла у число кращих, де тренер активізує високі мотиви поведінки юних спортсменів, всю їхню діяльність. Атмосфера колективізму ґрунтується на відповідальному та ініціативному ставленні юних спортсменів до власної діяльності, до оволодіння висотами спортивної майстерності. Формування позитивної психологічної атмосфери в колективі залежить від рівня та якості виховної роботи тренера, лідерів. Важливо враховувати й ставлення юних спортсменів до тренера, лідерів, до свого колективу. Від того, яке ставлення юних спортсменів до органів управління своєї команди, яка оцінка їхньої діяльності, залежить їхня готовність якісно виконувати поставлені завдання. Психологічна атмосфера в дитячому спортивному колективі впливає на формування особистості підлітка, сприяє підвищенню його спортивної майстерності, збагаченню духовного світу, сприяє розвитку суспільно-політичної активності, виробленню необхідних психологічних якостей, розвиває емоційно-вольову готовність до змагань, суспільно корисної діяльності [4; 5; 6].

Висновки. Управління соціально-психологічними явищами та процесами в дитячому спортивному колективі – одне з перших завдань діяльності тренера. Від його розв'язання залежать ефективність навчання, виховання та сталість колективу, в якому виховуються юні хортингісти, які в майбутньому можуть бути поліцейськими, що працюватимуть в екстремальних ситуаціях.

Перспективи подальший розвідок передбачають опис ефективних методик впровадження в тренувальний процес, що впливатимуть на успішність дій юних хортингістів, які в майбутньому можуть бути поліцейськими.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості. Т. 1. / І. Д. Бех. – Чернівці : Букрек, 2015. – 840 с.
2. Бех І. Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості. Т. 2. / І. Д. Бех. – Чернівці : Букрек, 2015. – 640 с.
3. Електронний фонд бази даних Української Національної Федерації Хортингу. Федерація твоєї Батьківщини. Декларація українського національного виду спорту

- хортинг. Інформаційна довідка: вид спорту – хортинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://horting.org.ua/node/40239>.
4. Єрмоєнко Е. Військово-патріотична програма та прикладний хортинг / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. рада Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2014. – Вип. 1. – С. 10–19.
 5. Єрмоєнко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України: метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко – К. : Паливода А. В., 2014. – 1064 с.
 6. Івашковський В. В. Педагогічні основи формування готовності старшокласників до служби в Збройних Силах України : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. : 13.00.07 „Теорія і методика виховання“ / Івашковський Віталій Володимирович. – К., 2002. – 179 с.

REFERENCES

1. Bekh, I. D. (2015). *Vybrani naukovi pratsi. Vykhovannaia osobystosti: Vol. 1.* [Selected research papers . Educating the individual]. Chernivtsi: Bukrek.
2. Bekh, I. D. (2015). *Vybrani naukovi pratsi. Vykhovannaia osobystosti: Vol. 2.* [Selected research papers . Educating the individual]. Chernivtsi: Bukrek.
3. *Elektronnyi fond bazy danykh Ukrainskoi Natsionalnoi Federatsii Khortynhu. Federatsiia tvoiei Batkivshchyny Declaratsiia ukrainskoho natsionalnoho vydu sportu khortynh* [Declaration of Ukrainian national sport horting]. Retrieved from <http://horting.org.ua/node/40239>.
4. Yeromenko, E. (2014). *Viiskovo-patriotychna prohrama ta prykladnyi khortynh* [Military-patriotic program and applied horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriia i metodyka hortynhu: Issue 1* (pp. 10–19). Kyiv: Palyvoda A. V.
5. Yeromenko, E. A. (2014). *Khortynh – natsionalnyi vyd sportu Ukrainy* [Horting – A National Sport of Ukraine]. Kyiv: Palyvoda A. V.
6. Ivashkovskiy, V. V. (2002). *Pedahihichni osnovy formuvannia hotovnosti starshoklasnykiv do sluzhby v Zbroinykh Sylakh Ukrainy* [Pedagogical foundations of forming senior students' readiness to serve in Military Forces of Ukraine]. (Candidate dissertation, Kyiv).

Віталій Івашковський.

Умови успішності дій юних хортингістів – майбутніх поліцейських в екстремальних ситуаціях.

Автор у статті „Умови успішності дій юних хортингістів – майбутніх поліцейських в екстремальних ситуаціях“ звертає увагу на той факт, що рівень виявлення та сформованості соціально-психологічних явищ і процесів свідчить про рівень розвитку дитячого спортивного колективу, міру його сформованості, організованості, а отже, слід приділяти особливу увагу питанням підвищення рівня педагогічної підготовки, навчальних планів, змісту підручників і занять, удосконалення інших навчальних матеріалів, застосовуючи нові освітні технології з метою виховання чуйних і відповідальних громадян, відкритих до сприйняття інших культур, здатних цінувати свободу, поважати людську гідність та індивідуальність, запобігати конфліктам або розв'язувати їх ненасильницькими засобами. Перераховує та описує причини й наслідки створення тренером здорового суспільного клімату, колективного настрою, дотримання традиції в дитячому спортивному колективі.

Висвітлено важливість урахування педагогом й інших соціально-психологічних явищ і процесів у колективі, наприклад, психологічне зараження, наслідування, навіювання та самоствердження, що впливатимуть на успішність дій юних хортингістів, які в майбутньому можуть бути поліцейськими.

Ключові слова: спортсмени-хортингісти, тренер, рівень педагогічної підготовки, соціально-психологічних явищ і процеси, ціннісне ставлення, правило

доцільності, успішні дії, екстремальна ситуація, майбутні поліцейські, рівень сформованості, духовна атмосфера, дитячий колектив.

Vitaliy Ivashkovskiy.

Institute of Problems on Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine (Berlynskooho Str. 9, Kyiv, Ukraine).

Conditions for success of young Horting athletes – future police officers in their actions in extreme situations.

The author of the article „Conditions for success of young Horting athletes – future police officers in their actions in extreme situations“ draws attention to the fact that the level of socio-psychological identification and formation determines the level of development of a children sport environment, the level of its completeness and organization. Therefore, special attention should be paid to improvement of the teacher’s training level, academic program, content of the books and lessons, improvement of the other educational materials, usage of new educational technologies with the aim to educate responsibility among citizens, to develop their openness for perception of other cultures, capability to appreciate freedom, to respect human dignity and individuality, to prevent conflicts or resolve them by non-violent means. The author lists and describes the reasons and consequences of a healthy social climate creation by the coach by means of a collective mood, development of the children sports circle traditions.

The author emphasizes on the importance of teacher’s consideration of the other socio-psychological phenomena and processes in the team, such as psychological contamination, imitation, suggestion and self-affirmation that can affect the successful action of the young Horting athletes, who probably will be Police officers in future.

Key words: *Horting athletes, coach, level of education, socio-psychological processes, valuable attitude, expediency rule, successful actions, extreme situation, future police officers, level of completeness, spiritual atmosphere, children's team.*

Віталій Івашковський.

Условия успешности действий юных хортингистов – будущих полицейских в экстремальных ситуациях.

Автор в статье „Условия успешности действий юных хортингистов – будущих полицейских в экстремальных ситуациях“ обращает внимание на тот факт, что уровень выявления и формирования социально-психологических явлений и процессов свидетельствует об уровне развития детского спортивного коллектива, степень его сформированности, организованности, а следовательно, следует уделять особое внимание вопросам повышения уровня педагогической подготовки, учебных планов, содержания учебников и занятий, совершенствования других учебных материалов, применяя новые образовательные технологии с целью воспитания чутких и ответственных граждан, открытых к восприятию других культур, способных ценить свободу, уважать человеческое достоинство и индивидуальность, предупреждать конфликты или разрешать их ненасильственными средствами. Перечисляет и описывает причины и последствия создания тренером здорового общественного климата, коллективного настроения, соблюдение традиции в детском спортивном коллективе. Отражена важность учета педагогом и других социально-психологических явлений и процессов в коллективе, например, психологическое заражение, подражание, внушение и самоутверждения, которые будут влиять на успешность действий юных хортингистів, которые в будущем могут быть полицейскими.

Ключевые слова: *спортсмены-хортингисты, тренер, уровень педагогической подготовки, социально-психологических явлений и процессы, ценностное отношение, правило целесообразности, успешные действия, экстремальная ситуация, будущие полицейские, уровень сформированности, духовная атмосфера, детский коллектив.*